

QP Code : 50571

**(Revised)
(3 Hours)**

[Total Marks :100

- N.B. :** (1) Q.1 and Q.6 are compulsory.
(2) Attempt any two out of remaining four (i.e. Q.2 to Q.5 & Q.7 to Q.10) in each section.
(3) Figure to the right indicate full marks.

Section - I

1. Answer any **one** of the following :- 20
(a) "Environment is an integral part of HRM." Explain
OR
(b) Discuss various sources of recruitment.
2. What are the various factor affecting Human Resource Planning? 15
3. Define performance appraisal and explain its limitations. 15
4. Explain the steps involved in selection process. 15
5. Explain the Psychological and behavioural issues in Human Resource Planning. 15

Section - II

6. Answer any **one** of the following :- 20
(a) Explain the process of designing an effective training & development programme.
OR
(b) What is succession planning? Explain the need for succession planning.
7. Discuss the need and importance of training. 15
8. Discuss various HRM issues in organisational restructuring. 15
9. Explain the ways of managing stress at workplace. 15
10. Write a note on innovative employee incentive schemes in global scenario. 15

[TURN OVER

- सूचना : (१) प्र.क्र.१ आणि प्र.क्र.६ अनिवार्य आहेत.
(२) प्र.क्र.२ ते प्र.क्र.५ मधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.
(३) प्र.क्र.७ ते प्र.क्र.१० मधील कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

भाग - १

१. कोणतेही एक प्रश्न सोडवा: २०
(अ) 'वातावरणीय घटक' हे मनुष्यबळ व्यवस्थापनाचा अंतर्गत भाग आहे. स्पष्ट करा.
किंवा
(ब) भरती प्रक्रियेचे विविध स्रोत स्पष्ट करा.
२. मनुष्यबळ नियोजनावर परिणाम करणारे विविध घटक स्पष्ट करा. १५
३. कामगिरीच्या मूल्यमापनाची व्याख्या द्या. आणि कामगिरी मूल्यमापनाच्या मर्यादा स्पष्ट करा. १५
४. निवडप्रक्रियेच्या विविध पायऱ्या स्पष्ट करा. १५
५. मनुष्यबळ नियोजनावर प्रभाव टाकणारे मानसशास्त्रीय घटक स्पष्ट करा. १५
- भाग - २
६. कोणतेही एक प्रश्न सोडवा: २०
(अ) प्रशिक्षण आणि कर्मचारी विकास कार्यक्रमाच्या निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
किंवा
(ब) उत्तराधिकारी निवड नियोजन म्हणजे काय? उत्तराधिकारी निवड नियोजनाची गरज स्पष्ट करा.
७. कर्मचारी प्रशिक्षणाची गरज आणि महत्त्व स्पष्ट करा. १५
८. व्यवसायाच्या पुनर्रचममध्ये मनुष्यबळ व्यवस्थापनातील समस्या स्पष्ट करा. १५
९. कार्यालतील ताणतणाव कमी करण्याचे उपाय सुचवा. १५
१०. "कर्मचाऱ्यांच्या प्रोत्साहनवर योजना" ह्या विषयावर टीप लिहा. १५

.....